

F. Xavier VILA, Emili BOIX-FUSTER (eds.)

La promoció de l'ús de la llengua des del sistema educatiu: realitats i possibilitats Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2019.

Estudiar la promoció de l'ús i de la identificació amb la llengua catalana a les escoles dels Països Catalans duu al descobriment d'una gamma de realitats sociolingüístiques, discursos i actituds sovint divergents i, per tant, a la conscienciació dels reptes que l'educació en català ha de superar.

La promoció de l'ús de la llengua des del sistema educatiu: realitats i possibilitats, elaborat a partir del 24è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona, conté set treballs agrupats en tres blocs que aborden el foment del català als centres educatius des del punt de vista de les estratègies i els recursos psicològics dels parlants de llengües minoritzades, de les iniciatives concretes de promoció de l'ús de la llengua i dels discursos i les ideologies lingüístiques del professorat.

La primera qüestió abordada en l'obra és l'aplicació de la psicologia a la transformació dels usos lingüístics. Ferran Suay (UV) parteix de la idea que tota situació comunicativa, sobretot en llengües minoritzades, provoca estrès als parlants, i això els porta a convergir vers la llengua dominant. Les actituds es poden modificar incidint en les creences dels parlants, les emocions que les diferents situacions els generen i la manera com hi actuen. Per al català, l'autor proposa una norma de manteniment per evitar la convergència lingüística vers el castellà, motiu pel qual considera que els parlants han de tenir les eines necessàries per controlar i modificar les seves actituds lingüístiques.

La disparitat geogràfica de la vitalitat de la llengua és una constatació palesa en els quatre capítols que descriuen experiències de promoció del català dutes a terme en quatre territoris catalanòfons (el Principat, les illes Balears, el País Valencià i el Rosselló).

Amb relació a les accions dutes a terme al Principat, Pere Mayans (Dept. d'Educació) fa una crònica detallada del procés de normalització projectat i implementat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Després d'explicar que els primers programes d'immersió lingüística recolzaven sobre la idea que s'ensenyava una segona llengua, l'autor defensa que, si es vol millorar l'ús del català, diferentment ara cal prendre consciència que «no és el mateix fer ensenyament en català que aplicar un programa d'ensenyament i aprenentatge en segones llengües» (p. 53).

D'altra banda, al capítol sobre el català a les illes Balears, Nicolau Dols (UIB-IEC) aporta dades demogràfiques, que mostren una taxa d'immigració elevada, i sobre el coneixement i l'ús del català a les Illes, específicament dels adolescents. L'autor constata que bona part de la socialització dels parlants joves d'altres llengües és en castellà, i ho atribueix a la planificació educativa, motiu pel qual proposa estratègies que ajudarien a canviar la situació.

En el capítol sobre la promoció de l'ús del català entre els alumnes dels graus de Mestre en Educació Infantil i de Mestre d'Educació Primària de la Universitat d'Alacant, Carles Segura-Llopes (UA) descriu el context del sud del País Valencià, on la vitalitat etnolingüística del català és notablement menor. També s'hi explica l'experiència del grau pel que fa a l'aplicació de diverses propostes innovadores de foment del català més enllà de l'àmbit estrictament acadèmic.

L'estudi dels discursos del professorat de secundària, a càrrec de Vanessa Bretxa, Llorenç Comajoan-Colomé i F. Xavier Vila (CUSC-UB, UV-UCC), destaca la necessitat de distingir entre el destinatari i el context d'interacció lingüística; una perspectiva interessant, perquè atribueix implícitament el gruix de la responsabilitat als catalanoparlants i a les actituds lingüístiques que adopten.

Ressalta el contrast entre les opinions del professorat i la percepció de les «esquerdes» del model lingüístic actual. Generalment, els docents entrevistats neguen i relativitzen l'existència de problemes lingüístics lligats a la judicialització i la politització de la llengua a les escoles. Tanmateix, l'estudi posa de manifest que hi ha professors i alumnes que eviten o rebutgen parlar en català, de resultes d'una manca de competències i hàbits sumada a la influència d'ideologies lingüístiques contràries al seu ús.

Montserrat Fons i Juli Palou (Grup PLURAL-UB) analitzen discursos sobre les llengües a partir de la reflexió sobre l'experiència lingüística dels entrevistats, que citen una diversitat important de llengües i mostren la rellevància de la relació que hi tenen, més que no pas la dificultat d'aprendre-les. Els autors consideren que aquest exercici d'introspecció és important per donar valor a la riquesa lingüística de les escoles.

En darrer terme, hi ha aspectes metodològics que considerem interessants de comentar. En primer lloc, tant en el quart com en l'últim capítol s'emfatitza la importància de vincular les emocions de l'alumnat amb les tasques dutes a terme durant l'aprenentatge de llengües; en aquest sentit, la consciència lingüística és un concepte rellevant que trobem aplicat distintament. En segon lloc, apreciem la riquesa i la diversitat dels mètodes d'observació i d'anàlisi emprats, tant qualitatius com quantitativs; amb l'excepció del capítol de J. Pere Le Bihan (La Bressola), que és de caràcter assagístic.

Val la pena destacar dues reivindicacions fonamentals que apareixen al llarg de l'obra: d'una banda, l'advertiment que, malgrat l'aspecte descoratjador dels esculls lingüístics que ha de superar l'escola d'avui, cal evitar de negligir-ne el potencial transformador; de l'altra, la idea que s'ha de ponderar la càrrega de responsabilitats atribuïdes a l'escola, ja que no és l'únic agent competent en política lingüística.

A tall de síntesi, aquesta és una obra col·lectiva que posa a l'abast del públic textos que toquen la promoció de l'ús del català des de punts de vista i varietats geogràfiques diferents. Així, doncs, Emili Boix-Fuster i F. Xavier Vila han editat un recull que forneix els lectors especialitzats i no especialitzats de dades i estratègies per prendre en consideració.

Laia Benavent, Pau Francesch
Universitat de Barcelona